

YAYIN TANITMA

GRAVITY AND TECTONICS

K. A. De Jong ve R. Scholten, ed., 1973

John Wiley and Sons, Inc., 502 s.

Çekim kuvvetlerinin yer kabuğu ve mantosunu biçimlendiren tektonik süreçler üzerindeki etkinlikleri bir yüzyıl aşkın süredir tartışılmaktadır. Son onyılda yayımların plaka tektoniği çerçevesinde yatay devinimleri vurgulamasına karşın, her ölçekteki yatak ve dikey yer değiştirmelerde, yer çekimine düşen önemli rol, biriken verilerce ortaya konmuştur.

"Gravity and Tectonics" için yazılmış 31 makale üç bölümde toplanmıştır. Çekim tektoniğinin evrimini ve makale yazarlarının ana sonuçlarını özetleyen, yayıncılarca hazırlanmış bir girişten sonra, birinci bölüm yer kabuğu ve mantosunun biçim değiştirmesini açıklayıcı mekanik ve devimsel örnekleri incelemektedir. İkinci ve üçüncü bölümlerdeki makaleler sırasıyla Akdeniz Bölgesindeki Alpin kuşaklar ve Kuzey Amerika'daki orojenik kuşakların bazı kesimlerini yapısal evrimleriyle örneklemektedir.

Çekim güçlerini vurgulayan örneklere karşı örnekleri kullanan yazarların yazılarını da içeren bu kitap, özellikle Türkiye'de bölgesel yerbilimi, yapısal yerbilimi, stratigrafi ve klastik sedimantoloji üzerinde araştırma yapan yer bilimcilerin görüşlerine katkısı olacaktır.

Cengiz Baştuğ

THE EARTH ENVIRONMENT

J. J. Fagan, 1974

Prentice-Hall, Inc., 244 s.

Geleceğin çevresel koşulları, günümüzde ortaya çıkan doğa-insan ilişkilerini daha iyi değerlendirmemize bağlıdır. Bu kitapta, güncel yaşamımızda sık sık karşılaşılan çevresel sorunlar ve bunlarla ilgili jeolojik olaylara ve doğal kaynaklara yer verilmiştir.

Her bölümde, ilk olarak, konu edilen çevre ele alınmış, temel ilkelerden başlayarak güncel gelişmeler ve sorunlara yer verilmiştir.

Doğal kaynaklar ve nüfus artışına ilişkin bir girişten sonra, hava ve su ile ilgili sorunlara, enerji kullanımına, ok-

yanusların insan yaşantısı üzerindeki etkilerine, insanların başlıca gıda kaynaklarına toprağın etkisine, ham maddelerin üretimi ve tüketimine, nüfus artışına paralel olarak gelişen katı ve sıvı atıkları sorunlarına değinilmiştir.

Her bölümün sonunda, konu ile ilgili okuma listelerine yer verilmiştir. Teknik sözcüklerden çoğunlukla kaçınılarak, fotoğraf ve şekillerle anlatımın benimsenmiş olması nedeniyle konuya yabancı olanların bile kolaylıkla anlayabileceği yararlı bir kitaptır.

Vedat Doyuran

MODERN MINERALOGY

K. Frye, 1974

Prentice-Hall, Inc., 325 s.

Mineralbilimi yer bilimlerinin en eski dallarından birisidir. İlgili kitaplar genellikle, minerallerin tanınmasını, kristalografisini, fiziksel ve kimyasal özelliklerini ve parajenetik ilişkilerini içerir bir biçimde yazılmıştır. Bu konular, bir mineralbilimi kitabında bulunması gereken konular olarak "Modern Mineraloji" adlı kitapta da ele alınmış ve yinelemekten kaçınmak amacıyla bazıları özetlenerek sunulmuştur. Ancak kristal simetrisi gibi bazı konulara ise, değişik ve çağdaş bir biçimde yaklaşım görülmektedir. Diğer taraftan fiziksel mineral bilimi ile ilgili olarak kristal yapıları, faz diyagramları, minerallerin fiziksel özelliklerinin atom fiziği ve elektromanyetik dalgalarla olan ilişkisinin kuramsal açıklanması, alışlagelmışin dışında ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Minerallerin özel tanımlanmasına az yer verilmiş, kısıtlı fakat özel bilgiler kitapta tablolar biçiminde yer almıştır. Minerallerin oluşumları ile ilgili hususlar değişik fazlarda ele alınarak incelenmiştir. Mineral bilimi ile ilgilenenler için son senelerin ilginç kitapları arasında olduğu önerilebilir.

Coşkun Unan

GLOBAL TECTONICS AND EARTHQUAKE RISK

Cinna Lomnitz, 1974

Elsevier Scientific Publishing Company, 320 s.

Dünyada oluşan depremleri yeni tektonik kavramların ışığında inceleyen ve belli başlı büyük depremlerin bölgesel

dağılımları ile depremlerin istatistiksel analiz yöntemlerini kapsayan bir kitap. Yazara göre kitap üç bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölümde sismoloji-tektonik ilişkisi okyanus tabanı ayrılması ve kıtaların kayması gibi yeni tektonik kavramların ışığında inceleniyor. İkinci bölüm depremin istatistiksel yöntemlerle irdelendiği bölüm. Üçüncü bölümde dünyada depremlere ilişkin verilen sunulmakta ve 1900 yılından günümüze kadar oluşan depremlere ait kayıtlar ve bilgiler verilmektedir. Bu bölümde ayrıca tektonik ve sismosite haritaları da yer almaktadır.

Deprem risk hesapları, depremleri önceden haber alma çalışmaları ile sismik zoning tekniklerini de içeren kitap bu alanda araştırmalar yapanlar için çok yararlı bir yapıt. Özellikle sismolog-jeolog-mimar-mühendis-sosyolog ve ekonomist arasındaki diyalogu en iyi bir biçimde kurabilecek bir kitap.

Zekâî Nazikoğlu

MİNERAL OPTICS

Wm. R. Phillips

Freeman and Com., 1971

Optik mineral biliminin kuramsal yönünün ele alındığı kitapta, ilgili konular şekil ve diyagramlarla iyi bir biçimde açıklanmıştır. Çok sayıda renkli tablolar, bazı sorunların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Laboratuvar çalışmalarının önemli bir yeri olduğu optik mineralbiliminde, özellikle ilksel uygulamalar için yararlı bir kitaptır. Kitapta, minerallerin tanımlayıcı optik özelliklerine yer verilmiştir. Bu bakımdan ayrıca yardımcı bir kitabı gereksindirmektedir. Kitabın sonunda Federov masasıyla ilgili kısımlar yer almaktadır. Ayrıca tekakış ve çiftakış kristallere ait uygulamaların bulunması ilgi çekicidir.

Coşkun Unan

THE MEDITERRANEAN SEA: A NATURAL SEDIMENTATION LABORATORY

D. J. Stanley, G. Kelling, ve Y. Weiler, ed., 1972

Dowden, Hutchinson, and Ross, Inc., 765 s.

Akdeniz hakkında 1971 yılında Heidelberg'de yapılmış olan bir simpozyumun bildirimlerini bir araya getiren bu kitapta 47 makale 12 bölüm halinde toplanmıştır. Bir kısmı Fransızca, bir kısmı da İngilizce olan makaleler, gerçekte birbirlerinden kopuk olup, bölümler sadece birer genel sınıf-

lama çerçevesi olarak kullanılmışlardır. Başka bir deyimle, bu kitaptan Akdeniz'in çeşitli noktaları hakkında ayrıntılı bilgiler edinmek mümkünse de, başlığın ilham ettiği gibi bir genel kapsamlı, az boşluklu, derinliğine ders kitabı bekleyenler hayal kırıklığına uğramağa mahkumdur. Bu bakımdan, editörlerin kitabın başlığında "simpozyum" kelimesini kullanmamış olmaları yanıtıcı bir eksikliklerdir.

Öte yandan, gerek kitapta yer alan makaleler, gerekse onların herbirinin arkasında yer alan bibliyografya listeleri, Akdeniz'de çalışma yapacaklar için çok değerli bilgi hazinelerini oluşturmaktadır. Makalelerin büyük bir çoğunluğu Akdeniz'in çeşitli derinliklerinde ve coğrafi yerlerinde incelenmiş olan sedimentleri konu almaktadır. Sadece 8 makale hidrografiya, fizyografya, ve taban jeolojisi ile ilgilenmekte, birkaçı mikropaleontolojiye yönelmekte, geri kalanları ise klastik ve klastik olmayan sedimentleri incelemektedir.

Bu arada, Ege'nin düşey hareketleri ile ilgili makale ile, Doğu Akdenizle ilgili iki makale Türkiye açısından ilgi çekicidir. Kitabın en son makalesi de çeşitli yazarlarca birlikte kaleme alınmış olup, Akdeniz'de gelecekte yapılması önerilen sedimantolojik araştırmaları belirlemektedir. Arkada cep içinde Akdeniz'in yaklaşık 1:3,000,000 ölçekli bir batimetrik haritası da vardır.

Teoman Norman

ÇEVRE SORUNLARI - GENELLİKLE VE ÜLKEMİZ AÇISINDAN

Fehmi Yavuz, 1975

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No. 385, 215 s.

Çevre sorunları ile ilgili konular, genel ve ülkemiz açısından olmak üzere, iki ana bölümde ele alınmıştır.

Ekoloji, fütüroloji, dünya nüfusu, kamu oyu ve Stockholm konferansı ile ilgili açıklamalardan sonra, genel bir yaklaşımla yerleşme, toprak, su, hava ve enerji ile ilgili çevre sorunlarına değinilmiş ve çeşitli ulusların bu konulardaki girişimleri örneklenmiştir. Ayrıca, çevre sorunlarına karşı örgütlenme, yasama, eğitim ve araştırma çalışmaları açıklanmıştır.

Kitabın ikinci bölümünde ise, yukarıda sözü edilen konular ülkemiz açısından ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Konuların Türkiye'den örneklerle incelenmesi nedeniyle ilgilenen herkesin okuması yararlıdır.

Vedat Doyuran